

BOGANMELDELSER

Alistair Kelman & Richard Sizer: The Computer in Court. A Guide to Computer Evidence for Lawyers and Computing Professionals. Gower 1982. ISBN 0-566-03419-0. 104 sid.

I boken *Computer in Court* – som inte förutsätter några förkunskaper i ADB – behandlas (alltför) kortfattat den intressanta straffprocessuella frågan huruvida utdata kan åberopas som skriftlig bevisning samt, för det fall denna fråga besvaras jakande, betydelsen av en granskning av dessa uppgifter. Huruvida utdata bör kunna åberopas som bevisning sker bl a utifrån en prövning av om »printouts« utgör »hearsay« eller »real evidence«. Huvuddelen av boken berör emellertid – med utgångspunkt från ett hypotetiskt rättsfall; eller snarare domstolsförhandlingen i målet – vikten av att uppgifterna i »computer printouts« blir föremål för en ingående kritisk granskning för att materialet skall anses vara relevant i bevishänseende. Många är de frågor som kan komma upp i detta sammanhang. Aktuellt program måste studeras. Eventuellt måste den person som utarbetat programmet höras; kan det vara behäftat med några fel? Fungerade datorn vid ifrågavarande tidpunkt; många datorer är t ex känsliga för temperaturväxlingar. Sakkunniga kanske bör höras om just detta program, om just denna dators konstruktion och dess säkerhetsnivå o s v.

Som antecknats ovan berör boken visserligen vissa intressanta frågor, men eftersom det sker på ett mycket ytligt plan kan boken utan vidare undvaras; såvida man inte föresatt sig att ha ett komplett bibliotek om rättsdata. Ett citat är dock värt att notera: »The law, which is designed to protect the weak against the strong, must protect those who do not understand computers from those who do. Only if lawyers are in the latter class can law be a synonym for justice.«

Krister Malmsten, Västerås tingsrätt

Hanna Olsson: Skulden. Modern, Sonen och Hustrun i Yngsjödramat. Carlsson Bokförlag AB. Stockholm 1984. 159 s. Ill. Cirkapris 100 SEK.

Den 7. august 1890 henrettedes i lensfængslets gård i Kristianstad en for mord dømt 48-årig bondekvinde ved navn *Anna Månsdotter*. I modsætning til hvad der f.eks. gjaldt i Danmark, hvor livsstraf i henhold til straffeloven af 1866 skulle fuldbyrdes offentligt, brugte man i Sverige intramuran-henrettelse. Kun særligt indbudte havde adgang til at overvære den makabre begivenhed. Blandt disse befandt Peter Nansen sig som udsendt korrespondent for dagbladet Politiken. Og næste dag kunne man på Politikens forside læse en glitrende reportage, hvori Nansen – over seks spalter – delagtiggjorde læserne i det blodige optrin, som han på offentlighedens vegne havde været vidne til.

Ved en af *Hovrätten över Skåne och Blekinge* under 7. marts 1890 afsagt dom¹⁾ var Anna Månsdotter blevet fundet skyldig i mord m.m. og dømt til døden. Under det lille »m.m.« skjuler sig bl.a. blodskam, som den dømte, der var enke, havde begået med sin søn. Sønnen, *Per Nilsson*, var bonde og drev sin fædrene gård i Yngsjö, en landsby i Åhus sogn i det nordøstlige Skåne.

1) Stadfæstet af *Högsta domstolen* under 30. maj 1890. *NJA* 1890 s. B.66.

Den myrdede var Per Nilssons 22-årige hustru *Hanna Johansdotter*. Brylluppet havde fundet sted i november 1888, men ægteskabet blev ikke af lang varighed. Natten mellem den 27. og 28. marts 1889 blev den unge kvinde kvalt liggende i ægtesengen. Efter drabet havde den/de skyldige søgt at camouflere misgerningen ved at give liget tøj på og anbringe det i gårdens kælder på en sådan måde, at man skulle tro, at Hanna var kommet af dage ved at styrte ned ad kældertoppen. Som det fremgår af ordvalget, henstår det faktiske hændelsesforløb til en vis grad i det uviste. »Problemet i rättsprocesserna kring Yngsjömordet är inte att ingen bekänner brottet, utan att för många – och sinsemellan motstridiga – bekännelser ges« (s. 139).

For Per Nilssons vedkommende blev udfaldet, at han fandtes skyldig i de samme forbrydelser som moderen. Også han blev dømt til døden, men benådedes. Herefter hensad han som straffasoner på Långholmen i Stockholm fra den 19. juni 1890 til juleaften 1913, da han omsider blev løsladt.

Motivet til mordet var formentlig, at Hanna Johansdotter havde fået kendskab til det mellem manden og svigermoderen bestående blodskamsforhold.²⁾ Men Anna Månsdotter havde iøvrigt stedse omfattet Hanna med hadefulde følelser, antagelig bundende i skinsyge.

Om dette sælsomme trekantsdrama – hvor manden favnede sin mor og aldrig sin hustru – udkom der i 1951 en bog med titlen »Yngsjömordet«, skrevet af forfatteren og advokaten Yngve Lyttkens.³⁾ Hvad begivenhedsforløbet og den juridiske bedømmelse af dette angår, har Hanna Olsson intet at føje til. Sidstnævntes ærinde er imidlertid også et helt andet. Hvad hun søger i Yngsjö-mordet er »skuldens röda tråd ... den personliga och den samhällseliga« (s. 14).

Med henblik herpå har hun fremdraget nyt kildestof, nemlig pastor Malte Hasselqvists »dagboksanteckningar« i fængselsprotokollen. Som fængselspræst påhvilede det pastor Hasselqvist at berede Anna Månsdotter til døden og følge hende til skafottet. »Prästen hade stor makt gentemot den dödsdömde. Det var själasörjaren som ibland fick bestämma när dödsdomen skulle verkställas. Han var den ende som kunde veta när den dömd kunde anses vara beredd, alternativt inse, att det inte fanns mer att göra. Hasselqvist förlängde Annas liv några månader« (s. 88). Alt tyder dog på, at hans sjælesørgeriske bestrebelse forblev frugtesløse. I hvert fald nægtede Anna Månsdotter at modtage alterets sakramente før henrettelsen.

Jeg skal ganske afholde mig fra at tage stilling til forfatterens betragtninger over skyld i juridisk, i religiøs og i moralsk henseende. En begrundet stillingtagen til disse refleksioner, som bygger på Martin Bubers skrift om skyld og skyldfølelse, forudsætter en indsigt i teologi og moralfilosofi samt psykoanalyse, som jeg ikke er i besiddelse af.

Fuldbyrdelsen af dødsdommen over Anna Månsdotter blev den sidste gang, hvor en kvinde henrettedes i Sverige. Medvirkende til, at det gik, som det gik, var nok, at hun udover mord også havde gjort sig skyldig i blodskam. Om baggrunden for den udeblevne benådning ville Peter Nansen vide:

2) Incest var efter *strafflagen av 1864* belagt med strafarbejde, der for Anna Månsdotters vedkommende endog kunne blive på livstid.

3) Bogen er anmeldt af Nils Beckman i *SwJT* 1952 s. 306 f.

Benaadning sker i Sverig paa en noget anden Maade end her. Ganske vist har den svenske Konge ligesom den danske en personlig Benaadningsret, men han gør saagodtsom aldrig Brug af den. Han er nemlig – hvad der turde være noget enestaende – tillige Medlem af Højesteret og raader her over 2 Stemmer. Han kan altsaa allerede ved Højesteretsdommen gøre sin Indflydelse gældende og vil naturligvis altid kunne opnå Benaadning for den Dømte, hvis han ønsker det. I dette Tilfælde afgav imidlertid Kong Oscar sit Votum for Dødsstraffens Fuldblydelse, og Højesterets Dom over Anna Månsdotter fældedes énstemmigt. At Kong Oscar, som ellers nødigt lader nogen Dødsdom eksekvere, denne Gang saa demonstrativt ytrede sig for Henrettelse, skyldes – efter hvad Rygtet i Sverig fortæller – Paavirkning fra den pietistiske svenske Dronning.

Nansens betragtninger kommenteres af Lyttkens (a.s. s. 200-201) således: »Visserligen hade kungen på den tiden två röster i högsta domstolen men detta begränsade inflytande användes efter 1809 nästan aldrig. Först när en dom nådevägen underkastades regeringens prövning träffade han sitt beslut. Oskar II lär liksom sin fader Oskar I ha varit mycket obenägen att sända en dödsdömd till schavotten. Men likafullt torde ryktet om att drottningen legat bakom beslutet vara synnerligen löst grundat«.

Hvorvidt der har været noget holdepunkt for det rygte, som Nansen bragte til torvs i sin reportage, kan jeg begribeligvis ikke have nogen mening om. Men at religiøse eller moralske bevæggrunde kan have været afgørende for monarken og bevirket, at benådningssøgningen for Anna Månsdotters vedkommende blev afslået, lyder da i og for sig rimeligt nok.⁴⁾ Jeg kan underbygge denne hypotese ved at pege på, at moralske overtoner i hvert fald lå bag den sidste henrettelse af en kvinde i Danmark. Med stemmerne 8-2 havde Højesteret i 1861 indstillet den pågældende kvinde – der havde myrdet tre af de fire børn, som hun med tre forskellige mænd som fædre havde født uden for ægteskab – til benådning. Desuagtet nedlagde justitsministeren ved sagens forelæggelse i Geheimestatsrådet forestilling om, at livsstraffen skulle fuldbyrdes. Og til trods for udtalte betænkeligheder fra conseilspræsidenten og to andre ministre ytrede kong Frederik 7., at han »fandt den begaaede Forbrydelse *saa opværende*, at han ikke kunde andet end tiltræde Justitsministerens Mening om, at her ikke nogen Benaadning bør finde sted«.⁵⁾

Hanna Olsson – der på bogens bagomslag angives at være »frilansskribent« – har haft sit barndomshjem i Åhus. Hendes mors faster, Hanna Hansson (af Lyttkens benævnt Hanna Pers), var den myrdedes nærmeste veninde i den korte tid det ulyksalige ægteskab bestod. Hanna Olssons egen faster var i begyndelsen af 1930'erne lærerinde i Yngsjö, og da levede Hanna Hansson stadig og kunne berette om drabet og de begivenheder, der gik forud for dette. Forfatteren har således i en vis udstrækning kunne benytte familietraditionen som kilde, og hendes indgående kendskab til lokaliteterne er naturligvis kommet hendes bog til gode.

Selv om begivenhederne i forbindelse med Yngsjö-dramaet ikke engang ligger 100 år tilbage i tiden, forekommer det mig alligevel, at handlingen er udspillet i en fjern fortid, hvor rædslen for mørkets magter var fremherskende. End ikke en veritabel heks,

4) At det som oftest vil være vanskeligt at skelne mellem religiøse eller moralske bevæggrunde og almenpræventive hensyn er en anden sag.

5) Se herom Sv. Gram Jensen: Studier over lovens strengeste straf i Danmark 1858-1957 (1974) s. 31 f.

Grave-Karna kaldet, savnes i skildringen. Men bogen beskæftiger sig tillige med tidløse foreteelser som had, hævnlyst, moderbinding og skyldfølelse. Yndere af kriminalhistorien vil værdsætte Hanna Olssons bog, der er letlæst og forsynet med velvalgte illustrationer.

Sv. Gram Jensen, Københavns Universitet

NY LITTERATUR

- Exchange of information on research in European law.* No. 14. Strasbourg 1984 Council of Europe.
- Nordisk Trafiksikkerheds Råd Rapport 34:4. *Alkohol och trafik.* Helsingfors 1984. ISBN 951-9431-78-0. 99 s. (Referat fra seminar).
- Nordisk Trafiksikkerheds Råd Rapport 36. *Trafikonykterhet i Norden: Kortläggning och förslag till forskning.* Stockholm 1984. 98 s.
- Johannes Knutsson: Operation Identification – a way to prevent burglaries?* BRÅ Report No. 14. ISBN 91-38-08589-5. 82 s.
- NOU 1984:31. *Straffelovgivningens stedlige virkeområde.* Straffelovkommissjonens delutredning II. ISBN 82-00-70912-4. 45 s.
- NU 1984:2. *Straffutmåling.* Betænkning fra Nordisk Strafferettskomité. ISBN 91-38-084869-4. 169 s.
- Per Ole Johansen: Oss selv nærmest. Norge og joderne 1914-1943.* Gyldendal Norsk Forlag Oslo 1984. ISBN 82-05-15062-1. 195 s.
- Aksel Beldring: Incest og seksuelle overgreb – erfaringer og metoder i behandlingen.* Pædagogisk Psykologisk Forlag, Hørsholm 1984. ISBN 87-88101-40-1. 86 s. 88d.kr. (Vil blive anmeldt).
- Inger Koch Nielsen & Kari Moxnes (red.): Vold i parforhold.* Nord (1984) (Nordisk ministerråd) 206 s.
- Soren Krarup: Kampen om revselsesretten. Et stykke åndshistorie – og en advarsel.* Forældrenes Børnekommission, Lindeallé 22, DK-8700 Horsens. 15 s. 10 d.kr. + porto. (Defensorat for forældrenes frihed til at bestemme opdragelsens form og indhold).
- Birgit Logstrup: Fra tvang til forsorg. Viborg amts forsorgshjem 1882-1982.* Viborg amts forsorgshjem 1984. 126 s. ISBN 87-981559-0-3. (Vil blive anmeldt).
- Herman Langlouis og Claus Tornøe: Udlændingeloven.* Jurist- og økonomiforbundets forlag. ISBN 87-574-4060-3. 432 s. 485 d.kr. (Kommentar til den nye danske udlændingelov af 1983, der blandt andet har henlagt en del af kompetencen til at udvise til domstolene).
- Gerlinde Wagner: Arzneimittel-Delinquenz.* Verlag Max Schmidt-Römhild Lübeck 1984. ISBN 3-7950-0824-7. 255 s. DM 98. (Vil blive anmeldt).
- Horst Luther: Über Strafrechtspflege und Strafverfahren in der DDR.* Schriften des Instituts für Straf- und Prozessrecht der Universität Helsinki B 1. Helsinki 1984. ISBN 951-45-3460-3. 49 s.
- Sexual Behaviour and Attitudes and their Implications for Criminal Law.* Collected Studies in Criminological Research XXI. Council of Europe Strasbourg 1984. ISBN 92-871-0308-9. 207 s. (Seminarrapport. Det nordiske bidrag er af Annika Snare om »Sexual Violence against Women«).
- Katherine Gabel: Legal Issues of Female Inmates. A Report.* Smith College School for Social Work. Lilly Hall. Northampton Mass. 01063. 223 s. + bilag. (Vil blive anmeldt).